

“Agur !! Erbiti ta Arbilla ‘tar Bakarne” (Xole)

1.942'an jaio zan Erbiti ta Arbilla'tar Xole, Ultzama'ko Illarregi'n Urrikenia'ko Euskal-alaba abertzale sutsu au, eta gaisotu ondore 2.009'an Azaroa'ren 29'an, 67 urte ebazala, JAUNGOIKO AITA'k deituta joan jakun BERE ondora.

Andosilla'ko Pagola ta Berisa'tar Jesus'ekin ezkondata, Uxue, Mikel eta Lorea seme-alaba eder euki ebazan, eta eurekaz batera, Nafarroa'ko Euskal-kabi ederrenetariko bat osotu eban.

Alango Euskal-Nortasuna eukiteko, bere etorkizunezko sendiabe, Euskal-Abertzaletasunezko errotik agertzen dala esan bear da, eta au ziurtatzeko, nire eskuetan daukadoen, bere aizta-neba artetik Olaia ta Joxe Mari nebarrebak idazten dautsoen kutun-agiri au azalduko dautzuet:

Xole

Ultzamako haranean, Illarregi deritxen den herri-txoan jaio ziñen. Euskalduna jaiotzez, Euskeraz hazi, Euskeraz azaldu ta hezi. Lanbidea Euskararekin parekatu ta agindu, Urtez urte ikastaroak antolatu, ikasleak-irakasle bihurtuz Euskara zabal zezaten.

Bitartean, sendia sortu: Uxue, Mikel eta Lorea seme-alabak izanik eta nola ez, Euskaldunak.

XOLE: Zauden tokitik lagun gaitzazu Euskal eremu eta ohiturak gero eta zabalagoak izan daitetzen.

Jarrai ezazu zure ingurunea, ikastaroak antolatuz, Euskalduntzen.

AH ! eta Jainkoa ere Euskaldundu ezazu...

Ez agur ez adio baitzik eta gero artio.

Olaia eta Joxe Mari

Nor dogu baiña, gure Euskalzale sutsu au ?:

San Sebastian eta Zubillaga'tar Jose Mari'k (Laxaga), 1.994'an Azaroa'ren Larunbateko 5'ean « DIARIO DE NAVARRA »n "Sole Erbiti'ren euskal emaitza" argitu eban idaz-lanetik artuta dagoz argizko zeaztasun auek.

Badaukaz bere gaztetako denboran sortu jakozan aipagarritzko gertaerak, eta bat, abadeak agindu eutsonean eukezan ille txirikorda¹ eder bi moztu egiazan, ordezkoko diruak Afrika'ko beartsua'ri bialtzeko ?.

Dana dala, nire eskuetan daukat, burua ondo apaindutako txapelagaz eta beren ille-korda eder biekaz, irripargitsua agertzen dan neskatilla eder onen argazkia.

Iruña'n egin ebazan bigarren maillako ikasketak eta maisutza 1.961'an amaituta, diruetxe baten egin eban lana.

Berruete'n, erriko irakasle bezala lan egin eben eta 1.967-1972 urte bitartean, Iruña'ko Ikastetxe Nagusian legegintza'ren mailla lortu eban.

1.970'an Kili-Kili Nafarroa'n sartu zan Biana'ko Printzea'ren bidez, eta ainbat ume ta gazteekaz artu-emonak euki ebezan.

1.973'garren urtean, Nafarroa'ko Foru-Aldundia'k, eziketa arloan Euskal gaiaren zuzendaritzarako agertu eban azterketa nagusian, berak lortu eban. Eta Nafarroa'ko Aldundian, bera izan zan bakar-bakarrrik Euskarazko gaiburu amaika urtetan.

1.973'ko amaieran, Nafarroako Foru-Aldundia'n Euskerea bultzatzeko talde bat sortu zan. Eta talde ori osotzen eben: "Garaikoetxea'tar Karlos, Garde'tar Martzeliño eta Oreja'tar Jose Miguel'ek".

Laster, eskola ta ikastoletan zabaldu zan. Eta Nafarroan, erritik-erri gure Xole, Garde'tar Martzeliño, Retolaza'tar Jose Antonio eta Otxandorena'tar Tomas'ek, berreun irakasle-andereño ta apaizen laguntzarekin, Kili Kili "Lan ta Lan" sariketan laumilla neska-mutilek parte artu eta iru milla saritu ebazan. Nafarroa'ko Foru-Aldundiak ordaintzen ebazan, eta umetxoak doainik artzen ebazan "Lan ta Lan"eko liburuxkak.

1.973'garren urteko udaren aurreneko lana, Euskerazko irakasleentzat ikastaroa zuzendu eban, eta lendabizi egiten ebalako lan ori, 60 irakaslegai Nafartarrak agertu jakozan.

Oñatibia'tar Jon zuzendaria'gaz irakasle ezin obeak euki ebazan : Barandiaran'tar Joxe Migel, Lekuona'tar Manuel, Garde'tar Martzeliño, Larrañaga'tar Juan, Arraras'tar Patxi, Satrustegi'tar Jose Maria, Laxaga eta abar.

A zan, Euskeraren Udabarria !.

1.974'garren urtean, barriro egin zan ikastaro bardiña Oñatibia'tar Jon'en zuzendaritzapean, eta 120 irakaslegaiak etorri jakiezan.

Gero ta gorago joan zan irakasleen ikastaro au eta 1.979'garren urtean, Larrarte'ren zuzendaritzapean 365 irakaslegai agertu jakiezan.

Erbiti ta Arbilla'tar Xole'k, ikastolen zerrenda aundiari sortzen be lagundu eutsen: 1.974'an Lesaka, 1.975'an Eauarte, Otsagi, Zangotza eta 1976'an Etxalar.

1.975'garren urtean, Aldundi'ko arau nagusia zabaldu zan, Euskerea ikastetxe irikietan sartzeko, eta or ibili zan Erbiti'tar Xole irakasleentzat ikastaro bereziak sortzen.

1.- Ille-txirikorda = trenza de pelo, "La chica de las trenzas" esaten eutsien.

Eta 1.975'eko urtetik aurrera Iruña'n, Euskerea gaztelerazko eskoletan asi zan zabaltzen, eta egunero ordu bat nai eben umetxuentzat, an be Kili Kili "Lan ta Lan" banatzen zalako, euskaldunen artean.

Xole, eskoletatik eskoletara joaten zan eta "Lan ta Lan" liburuxkak banatzen ebazan.

Ainbeste ikastetxeentzat irakasleak bear ebazan eta Larunbatero ibiltzen zan Euskeraz irakatsi nai eben billa. Leitza'n be eraiki eben eredu aundikoa bezala, Euskerazko ikastetxe aurrelaria.

Irakaslen ikastetxean Euskera'ren albia² sortzen be alegindu zan.

Eta bere ardurapean asi ziran gaueskolaren laguntzak.

1.980'aren urteko amarkadan, Euskerea asko zabaldu zan Nafarroan zear, eta "Kili-Kili"k, zazpi edo zortzi urtez jarraitu eban.

Amarkada ori amaitu baiño len, Nafarroako Gobernua uko egin eutson diru-laguntzak emoteari, eta or amaitu zan Nafarroako "Kili-Kili" lana.

1.970-1.988. urte bitartean, "Kili Kili"k ainbat oinkada eder emon eban Nafarroan Euskeraren alde, Xolen laguntzagaz.

Beren Euskal-zaletasuna noiztik nora ?:

Bere gaztetasunean Foz eta Zabaleta'tar Julia andreari entzun eutson, "Euskerea ederra zala". Entzun eta aurrerantzean, al eben guztia emon eban Euskera'gaitik.

Ortik aurrera asko irakurri ebazan Kanpion maisu aundiaren idaz-lanak, eta batez be "Erraondoko Txistularia".

Euskerea, Urrikenia'ko izeko Martina'ri zor eutson, eta 1.965'ean Euskerea sendotu ta sakontzeko, Iruña'n Oñatibia'ren ikastarora joanda ikasi eban.

Erbiti ta Arbilla'tar Xole, 2.007'garren urtean adiñetan sartuta, zar-sari edo zar-bidera aldatu zan, eta arrezkeroztik ugaritu ebazan berak astia eukenean Euskeraz idatzitako lanak: Diario de Navarra, Principe de Viana, Euskerazaintza, Euskerazaleak "ZER" eta Karmel aldizkaritan.

Latxaga'ren esanetan: "Orrelakoxeak dira Nafarroa'ko Euskal-Loreak".

OMENALDIA:

Emen, bere omenaldiari buruz, Olazar eta Uribe'tar Martin'ek EUSKERAZAINNTZA eta EUSKERAZALEAK ALKARTEA'ren izenean bera lendakari zala, 2.008'an Urtarrilla'ko "ZER" aldizkarian agertu eben idazlan eta bertsoak aurkeztuko dautzuedaz:

ERBITI'TAR XOLE ANDEREARI IRUÑA'RA

Bilbao'tik, 2.007'n urteko Azaroaren 5n. egunean. Adiskide ta lankide, agur:

Entzun dot ondo irabazia dozun omenaldi bat egi-ten dautzuela Iruña'n.

Asko poztuten naz eta EUSKERAZAINNTZA'ren izenean eta lankide guztiakaz alkartzen naz omenaldi orretara.

Lan aundiak eta asko egin dozuz euskeraren alde, bai Nafarroa'ko agintarien artean eta bai idazkiz euskerea zabaltzen eta sendotzen. Zoriona ba eta esker ona zuretzat.

Ba-daukagu itxaropena aurrerantzean be bide orretatik jarraituko dozula eta ZER euskerazaleen aldizkarian eta EUSKERAZAINNTZA, euskeraren erri akademiarenean lanak ugari eta onak argitaratuko dozuzala. Aurretiaz, eskerrik asko.

Gure Akademia'ren eta Euskerazaleak Alkartea-ren izenean, agur bero bat eta besarkada bat

**Olazar'tar Martin
Lendakariak**

I

Gerla ondoko aurtxo zinen
Basaburuko azia
Illarregiko euskal giroan
azia ta ezia
Ikasketekin aurrera eginez
Erdal munduan naasia
Eta gerora azaldu dozu
Zure barneko grazia.

II

Xole esanda ezaguna da
Iparretikan egora
Zure izenak amaika kontu
ekartzen ditu gogora
Limosna eske zenbat eskale
Urbildu zaizu altzora
Zure apurrak jaso ondoren
Sentitzen ginen guztora.

III

Bein sekzio ta Zerbitzu-urrena
Beti pertsona berdina
izan zitekeen antzerki, bertso,
olerki edo ipuina.
Askotan edo geienetan
Banatzeko zen pittina
Ongi dakizu erdalzaleekin
Zer den naia eta ezina.

IV

Gizakiaren joan-etorrian
Sasoi desberdinak daude
Aritu zara ilusioz blai,
aritu zara suabe,
erririk erri ibili zinen
Atsedean askorik gabe
Zuk utzi duzun neurrira-eltzeko
Inbidia sanoz gaude.

V

Bi alabatxo eta semea
Ai zer nolako kabia
Etxekoandre eta ama zara
Gorengo kategoria
Pozteko eta sufritzeko ere
Eman dizute zoria
Lanean zinen idazkaria
Eta etxean txoria.

VI

Zerbitu duzu zure patria,
Ez dakigu zenbat urtez,
Esker oneko itzak ditugu
Biotzez ta borondatez
Gure irria eta zurea
Elkarrekin uztar bitez
Eta langille euskaltzalea
Zoriontsu izan zaitez (bis)
Eta langille jubilatua
Zoriontsu izan zaitez (bis)

GU BION ALKAR EZAGUTZA:

Onaindia'tar Aita Santi'gaz Nafarroa'tik oster bat egiten nengoela ezagutu neban leenengoz gure XOLE Euskal Aberkide goragarria³. Aita Santi, Nafarroa'ko Foru-Aldundi'ra eroanda, Euskerea'ren goraberen argibide bat bear ebalata beren billa.

Ainbat oster egin genduzan Nafarroa'tik zear, batzuetan XOLE'gaz egonda, Onaindia'tar Aita Santi il zan arte.

Ortik aurrera San Sebastian'tar Jose Mari "LA-TXAGA" k artu neban bere lagun, eta amaibako osterak egin genduzan Nafarroa'ko erri guztietatik, sarritan XOLE'n etxean egonda.

Ondo ezagutu neban XOLE eta beren sendia, eta batez be sendiak eta berak Euskalerrria ta Euskeraren arazoagaitik eukene abertzaletasunezko arduraren min-aundia.

Joan jakuzan Aberkide-adiskidei, sarritan esan eta eskatzen dautsegu JAINKOA'ren ondoko euren zerutik laguntzen alegindu dagiezala, laterri menperatzailleak gure Nortasunaren izatasunak ezerezteko eta euren morroi lez menderatzeko egiten dauskuzan erasotatik aske geratu gindezan.

Egia baiña, JAINKOA'k gai-bizi onetara, bereztutako gai lege artera bialtzen gaituela, eta orren esan naia, "Berezko Lege orreik dan guztirako oi-

ñarriz artuta", Bakoitzak eta Alkarte lege arduraren daukaguzan zor-eskubidearen kundeatzaille edo eragille⁴ bialtzen gaituela.

Orregaitik, naiz ta gaur jakintzaren arloetan aurrera-kuntza aundia artu ta egon arren, bizitzako edestian aldi guztiak bardiñak dira, "ERRIGIZAR-TEAREN GARAIKO BELAUN ALDITAN, NORTASUNAREN ARDURABIDETIK, OREKAZKO EKANDUAK LORTZEA" dalako

Besterik, ba-aldago ?.

Gure bizitza, naiz ta ondoriozko kate bat izan, be-laun aldi bakotzari egokitzen jako.

Eta gaurko Euskaldunak eritxi ori da, osasundu egin bear doguna, izkillu ta lerkaiakaz lelokerietan ibili barik, laterrizko fazizta menperatzailleak indar geiegi daukielako, gaur obeto ikusten dogun ezkerro.

XOLE, maitasun guztiagaz arduratu zan, berak EUSKERAZ'ko NORTASUN IZATASUNA'ri zor eutsongaz, EUSKALERRIA eta EUSKEREAGaitik bere bizitza eten bako lanean eskaiñi eutsolako.

Aundia izan da BERE ordaña, EUSKAL-DEMOKRAZIAREN ZENTZUZKO BAITA'n, SIÑISMEN AUNDIA EUKI EBALAKO.

Agur XOLE, egun aundirarte !!

Atutxa'tar Paul

Zornotza'n 2.010'ean Urtarrilla'ren 12'an

3.- Goragarria = estimable, laudable. / 4.- Kundeatzaille edo eragille = gestor, o gestores.